

מנה בנתן

שימון הדף היומי בדרך קצרו

לע"צ הגאון רבי משה בן רבי
יצחק מאיר שפירא זצוק"ל
הנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 1 פרשת ויגש תש"פ

ברכות ב-ח

מסכת ברכות פרק מאימתי

דף ב משנה זמן קריאת שמע של ערבית מתחיל מזמן שכהנים שטבלו מטומאתן יכולים לאכול בתרומה שזה צאת הכוכבים, וסוף הזמן לר' אליעזר עד סוף האשמורה הראשונה שזה שליש הלילה, ולחכמים עד חצות, ולר' גמליאל עד עלות השחר, ולבניו שחזרו אחר חצות מבית המשתה אמר ר"ג שגם לחכמים זמנה עד עה"ש אך חכמים עשו הרחקה עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העברה וכן הקטרת חלבים ואברים ואכילת קדשים זמנם עד עה"ש אלא שעשו הרחקה באכילת קדשים כדי שלא יבא לידי נותר. **גמרא** יש לדקדק על מה אמרה המשנה מאימתי, ועוד קשה מדוע הקדימו של ערבית קודם ויש לומר שהמשנה באה לפרש את הפסוק בפרשת קריאת שמע שמתחיל קודם ובשכבך ואח"כ ובקומך, או שהמשנה נקטה כסדר בריאת העולם קודם לילה ואח"כ היום, ומה שהמשנה הקדימה בברכות קר"ש את שחרית שאחרי שכתבו את דין קר"ש של שחרית מיד כתבו את דין ברכות קר"ש של שחרית ואח"כ של ערבית.

המשנה נקטה משעה שהכהנים נכנסים לאכול ולא כתבה מצאת הכוכבים לחדש לנו שהתר אכילת כהנים תלוי בצאת הכוכבים והכפרה לא מעכבת, כמו ששינונו שרק ביאת שמש מעכבת והתר האכילה לא תלוי בכפרה שכתוב ובה השמש וטהר, **עמוד ב** אך קשה שנאמר שהכוונה להבאת הקרבנות אמר רב שילא שא"כ יש לכתוב ויטהר וכתוב וטהר ללמד שטהר היום ולא האיש, ובא"י לא שמעו את דברי רב שילא והם שאלו מנין שאין הכוונה שטהר האיש בהבאת קרבנותיו והם פשוט מהברייתא שכתוב סימן לדבר צאת הכוכבים א"כ ודאי הכוונה ליום.

יש ברייתא נוספת שאומרת שזמן קר"ש משהעני יושב לאכול פתו במלח עד שהשעה שהוא עומד להפטר מסעודתו ואמנם הסיפא לא כדברי המשנה אך לגבי הרישא ניתן לומר שעני וכהן הוא שיעור אחד, יש ברייתא נוספת שלר"מ זמן קר"ש מתחיל משעה שבני אדם נכנסים לאכול פתם בערב שבת ולחכמים משעה שהכהנים זכאים לאכילת תרומה וסימן לדבר צאת הכוכבים ויש זכר לדבר ממה שכתוב בבבלי החומה בזמן עזרא, ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר עד צאת הכוכבים ונאמר אח"כ והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומתחלת הפסוק לא משמע שעד צאת הכוכבים הוא לילה שיתכן שהם עבדו ביום לכן מביאים פסוק נוסף והיה הלילה משמר והיום מלאכה שזמן מלאכתם הוא ביום.

לכאורה עני ובני אדם זה שיעור אחד ואם נאמר שזה גם שיעור של כהנים בתרומה א"כ חכמים לא חלקו על ר"מ, אלא עני וכהן זה שיעור אחד ובני אדם זה שיעור אחד, אך יש להוכיח מברייתא נוספת שלר"א הזמן הוא משקדש היום בערבי שבתות, ודעת ר' יהושע משעה שכהנים מטוהרים לאכול בתרומה, ור"מ אמר משעה שהכהנים טובלים לאכול בתרומה ור' יהודה שאל הרי הם טובלים מבעוד יום ור' חנינא אמר משעה שעני נכנס לאכול פתו במלח, ור' אחאי או רב אחא אמר משעה שרוב בני אדם נכנסים להסב ואם נאמר שעני וכהן זה שיעור אחד א"כ ר' חנינא ור' יהושע זה שיעור אחד א"כ שיעור עני וכהן אינו אחד ומסתבר ששיעור עני הוא מאוחר יותר שאם נאמר ששל עני הוא מוקדם א"כ ר' חנינא הוא כדעת ר"א אלא ודאי שיעור עני מאוחר יותר.

ר"מ יתרוץ על קושית ר' יהודה שהכהנים טובלים מבעוד יום שהוא לא דיבר על בין השמשות של ר' יהודה אלא על של ר' יוסי שהוא כהרף עין שאי אפשר לעמוד עליו.

דף ג לכאורה קשה מר"מ על ר"מ בשתי הברייתות ויש לומר שזה מחלוקת תנאים בדעת ר"מ, לכאורה ר"א במשנה חולק על ר"א בברייתא שאמר משקדש היום בערבי שבתות שזה קודם צאת הכוכבים או שר"א במשנה דיבר רק על סוף הזמן.

יש לדקדק כמה אשמורות יש לדעת ר"מ שאם יש רק ג' מדוע הוא לא אמר ג' שעות, ויש לומר שהוא סובר שיש ג' משמרות והוא רצה לחדש שיש משמרות ברקיע ובארץ, כמו ששינונו שר"א אמר שיש ג' משמרות ועל כל אחת מהם הקב"ה שואג כארי כמו שכתוב ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שואג ישאג על נווהו סימן לאשמורה ראשונה חמור נוער, סימן למשמר שני כלבים צועקים, סימן לשלישית אשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק, ואמנם לאשמורה ראשונה לא צריך סימן לתחילתה שהרי מתחיל הלילה אלא הסימן הוא לסופה, הסימן באשמורה האמצעית הוא לאמצעה ולאשמורה השלישית אין צריך סימן לסופה שהרי יום הוא אלא הסימן הוא לתחילתה או שהסימן בכלום הוא לסופם ובשלישית זה נ"מ לישן בבית אפל שיכול כבר לקרוא קר"ש אז.

רב יצחק בר שמואל אומר בשם רב ששאגת הקב"ה היא אוי לבנים שחרב הבית ונשרף ההיכל בעוונם והם גלו לבין האומות. **ר' יוסי** התפלל בדרך בחורבה ואליהו המתין לו על הפתח עד שהוא סיים תפלתו ואמר לו שלום עליך ור' יוסי החזיר לו שלום עליך רבי ומורי אמר לו אליהו מדוע נכנסת להתפלל שאסור להכנס לחורבה והיית יכול להתפלל בדרך תפילה קצרה, ור' יוסי למד ממנו שלא נכנסים לחורבה ושמתפללים בדרך ויתפלל תפלה קצרה, שאל אותו אליהו מה שמעת בחורבה אמר ר' יוסי שמעתי בת קול שהקב"ה מצטער על החורבן, אמר לו אליהו שזה קורה ג' פעמים ביום ובכל פעם שאומרים יהא שמי רבה, ואומר הקב"ה אשרי המלך שאומרים לו כך בביתו, אוי לו לאב שהגלה בניו ואוי להם שגלו מאביהם.

שנו בברייתא שלא נכנסים לחורבה מפני חשד או מפני מפולת או מפני מזיקין, **עמוד ב** וצריך טעם נוסף של חשד בחדש שאין חשש מפולת ולא מספיק הטעם של מזיקין בשנים ואמנם בשנים אין חשד אך מדובר בפרוצים וצריכים את הטעם של מזיקין לחורבה חדשה ושנים כשרים ובמקומם של המזיקין חוששים גם בשנים או שמדובר במדבר שאשה לא מצויה שם אך יש חשש מזיקין.

לרבי יש ד' משמרות בלילה וביאר ר' זריקא בשם רב אמי בשם ריב"ל שדוד אמר חצות לילה אקום והוא גם אמר קדמו עיני אשמורות א"כ יש ד' משמרות, ולר' נתן יש ג' משמרות שכתוב ראש האשמורה התיכונה ומה שכתוב קדמו אשמורות ביאר רב אשי שגם אחד וחצי נחשב ב', או שדוד קדם ב' אשמורות קודם מלכים שקמים בג' שעות ביום ולר' נתן ב' מתוך ד' גם נחשב תיכונה.

ר' זריקא אומר בשם ר' אמי בשם ריב"ל שאין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת, ור' אבא בר כהנא אמר שזה רק בדברי תורה וללישנא בתרא כ"ש שאסור מילי דעלמא.

דוד המלך אמר קדמתי בנשף היינו קודם חצות והוא אמר חצות לילה אקום ואמר רב אושעיא בשם רב אחא שהוא אמר שלא עבר עליו חצות לילה בשינה ור' זירא מפרש שעד חצות הוא היה מתנמנם כסוס ומחצות הוא התגבר כארי, ורב אשי מפרש שהוא היה עוסק עד חצות בתורה, ומחצות והלאה הוא עסק בשירות ותשבחות כארי, אך קשה שנשף הוא בוקר כמו שכתוב ויכם דוד מן הנשף עד הערב ונשף זה ערב מדוע לא כתוב מהנשף עד הנשף או ערב עד הערב, ומבאר רבא שיש שני נשף שהלילה

נושף ובא היום או שהיום נושף ובא הלילה, אך קשה שמשא לא ידע שעת חצות שהוא אמר במצרים כחצות ואיך דוד ידע, יש לומר שלדוד היה סימן כמו שאמר רב אחא בר בינא בשם ר"ש חסידא שכינור היה למעלה ממטתו והוא ניגן בחצות ע"י רוח צפונית שמגיעה אז, והוא עסק בתורה עד עלות השחר ואח"כ היו נכנסים אליו חכמים ואומרים לו שהעם צריך פרנסה ואומר להם דוד התפרנסו זה מזה והם עונים לו שאין הבור מתמלא מחולייתו ואז מורה להם דוד לפשוט ידיהם בגדוד ולשאול באורים ותומים לצאת למלחמה.

דף ד ואז מתיעצים עם אחיתופל ואח"כ עם הסנהדרין ואח"כ בשר הצבא ויוצאים למלחמה, ולומדים מהפסוק ואחרי אחיתופל בניהו ואחרי בניהו יואב בן צרויה.

ר' זירא אומר שמשא ידע את זמן חצות וגם דוד ידע את זמן חצות ואת הכינור הוא היה צריך כדי להתעורר, וגם משא ידע אלא שהוא לא רצה שחרטומי מצרים שאינם יודעים את הזמן יגידו שהוא בדאי הוא או שהוא התכוון לומר להם למחר כחצות של היום תהיה המכה.

נאמר בפסוק לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני, והוא קרא לעצמו חסיד שהוא הקדים לקום לעומת שאר מלכים שקמים בג' שעות, או שהם בכבודם ואילו ידיו מלוכלכות בדם שפיר ושליא לענות על השאלות בהם, ובכל דבר הוא מתיעץ ברבו מפיבושת אם יפה פסק, ואמר רב יהושע בר רב אידי שלומדים מהפסוק ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש, ושנינו שלא קראו לו מפיבושת אלא איש בוש ונקרא כך כי הוא הכלים את פני דוד בהלכה ולכן זכה דוד ויצא ממנו דניאל שכונה כלאב שמכלים פני רבו בהלכה, ודוד אמר לולא האמנתי ושנו בשם ר' יוסי שנקוד על לולא לדרוש שאינו מובטח לשכר בעוה"ב כי הוא פחד שמה יגרום החטא, כמו שאמר ר' יעקב בר אידי שהקב"ה הבטיח ליעקב והנה אנכי עמך ושמרתך ואח"כ כתוב ויירא יעקב מאד אלא שהוא פחד שיגרום החטא, וכן נאמר עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית עד יעבור זו ביאה ראשונה עד יעבור השני זה ביאה שניה וישראל היו ראויים לנס בימי עזרא כמו שיצאו ממצרים, אלא שגרום החטא.

יש להקשות בדעת חכמים שאם הם למדו **בשכבך** כר"א בתחלת שכיבה מדוע הם לא אמרו כמוהו ואם כרשב"ג מדוע לא אמרו כרשב"ג, ויש לומר **עמוד ב** שדעתם כר"ג שהזמן הוא עד עלות והם אמרו עד חצות שלא ישכח ע"י שינה כמו ששנינו שחכמים עשו סיג כשמגיע לביתו קורא קר"ש ומתפלל ואם ילך לישן קודם קר"ש הוא עובר על דברי חכמים שחייב מיתה, וכתבו כאן חייב מיתה שיש אונס שינה או שתפילת ערבית חובה.

הגמ' מדיקת שקודם קר"ש ואח"כ תפילה כר' יוחנן שאמר שהסומך גאולה לתפילה הוא בן העוה"ב וגם כלילה צריך לסמוך גאולה לתפילה, ולר"ב לתפילה ואח"כ קר"ש ונחלקו בפסוק בשכבך ובקומך האם קר"ש של לילה כשל בוקר שסמוך למיטתו או שקר"ש קודם תפילה, או שנחלקו בסברא אם הולכים אחר עיקר הגאולה שהיא ביום או שמהלילה התחילה הגאולה, ומה שאומרים השכיבנו כלילה אינו הפסק בין גאולה לתפילה שהוא כגאולה אריכתא כמו שה' שפתי תפתח אינו הפסק קודם תפלה שזה כתפילה אריכתא.

ר' אבינא אומר שהאומר תהלה לדוד ג"פ ביום הוא בן העוה"ב ואם מצד שהא בא' ב' עדיף לומר פרק קי"ט שהוא כפול שמונה אלא שיש בו הכנת מזון לכל חי אך א"כ יאמר הלל הגדול אלא שיש בו הכנת מזון וגם הוא בסדר א"ב, ולא כתוב האות נ' בפרק זה כי נאמר נפילה במפלת ישראל נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, בא"י פרשו את הפסוק שלא תוסיף עוד ליפול אלא תקום בתולת ישראל ור"נ בר יצחק אמר שבכ"ז דוד סמך את זה ברוח הקודש סומך ה' לכל הנופלים,

ר"א בר אבינא אומר שבמיכאל כתוב יותר מגבריאל שבישעיהו נאמר על מיכאל שהוא עף בתעופה אחת ואילו בדניאל נאמר

לגבי גבריאל מועף ביעף, ואליהו בארבע ומלאך המות בח' ובשעת מגפה באחת.

ר"ב אומר שמצוה לקרוא קר"ש על המטה מלבד ביהכנ"ס ור' יוסי למד מהפסוק אמרו בלבבכם על משכבכם ואז ודומו סלה.

דף ה ר"נ אומר שת"ח א"צ לקרוא קר"ש על המטה ולאביי יאמר את הפסוק בידך אפקיד רוחי.

ר' לוי בר חמא אומר בשם ר"ל שלעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר שכתוב רגזו ואל תחטאו, אם לא נצחו יעסוק בתורה, אם לא נצחו יקרא קר"ש, אם לא נצחו יזכיר יום המות.

עוד דרש ר"ל בפסוק ואתנה את לוחות האבן שנכלל מקרא משנה ונ"ך וגמ' וכולם ניתנו למשה מסיני.

ר' יצחק אומר שקר"ש שעל המטה היא כחרב עם ב' פיות שכתוב ירננו על משכבותם וחרב פיפיות בידם, ופירש מר זוטרא או רב אשי שכתוב בתחילה יעלוזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם, עוד אמר ר' יצחק שהמזיקין בדילין ממנו שכתוב ובני רשף יגביהו עוף, ולר"ל דורשים רשף על יסורים שהתורה מצילה מהם, והתורה נקראת עוף, שנאמר עליה התעף עינך בו ואיננו ולר' יוחנן למדו את זה מהפסוק אם שמע תשמע, כל המחלה לא אשים עליך, אלא נדרש שמי שיכול ללמוד תורה ואינו לומד מקבל יסורים שכתוב החשיתי מטוב כאבי נעכר, ר' זירא או ר' חנינא בר פפא אמר שהקב"ה נתן את התורה מתנה לעם ישראל ושמח שכתוב כי לקח טוב, ולא כאדם הנותן מתנה ואינו שמח.

רבא או רב חסדא אמר שצריך לפשפש בסיבת היסורים ואם לא מצא יתלה בביטול תורה שכתוב אשר תיסרנו ומתורתך תלמדנו, ואם לא מצא זה יסורים של אהבה שכתוב כי את אשר יאהב ה' יוכיח, ורב סחורה אמר בשם רב הונא שמי שה' חפץ בו יש לו יסורים כמו שכתוב ה' חפץ, דכאו החלי, ודוקא כשקיבלם לדעת כמו אשם שהוא לדעת ואם קבלם יראה זרע יאריך ימים ותלמודו יתקים בידו שכתוב וחפץ ה' בידו יצלת.

ר' יעקב בר אידי ורב אחא בר חנינא נחלקו אם יסורים של אהבה הם שאין בהם ביטול תורה או שאין בהם ביטול תפילה, ולר' יוחנן שניהם יסורים של אהבה אלא הפסוק אומר, דבר זה לומדים מהתורה ק"ו משן ועין שעבד יוצא בהם לחירות יסורים שבכל גופו על אחת כמה וכמה, ור"ל לומד ממה שכתוב ברית במלח וביסורים כמו שמלח ממתק בשר כך יסורים ממרקים כל גופו של אדם.

רשב"י אומר שהקב"ה נתן לישראל ג' מתנות והם דוקא ע"י יסורים תורה ארץ ישראל ועוה"ב, בתורה נאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו קה ומתורתך תלמדנו, בא"י נאמר כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסוך וכתוב אח"כ כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה, בעוה"ב נאמר כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר.

שנה תלמיד לפני ר' יוחנן שכל העוסק בתורה וגמ"ח **עמוד ב** וקובר בניו נמחלים עוונותיו שכתוב בחדס ואמת יכופר עוון וכתוב אצל בנים ומשלם עוון אבות אל חיק בניהם, נגעים אינן יסורין של אהבה בפרהסיא, או בחו"ל שא"א להטהר, ובצנעא או בא"י כשניתן להטהר הם יסורים של אהבה. ובניו שמתו זה יסורים של אהבה כמו שר' יוחנן היה מנחם אחרים בעצם של בנו עשירי, ואם לא היה לו כלל בניו אינו יסורים של אהבה.

ר' חייא בר אבא חלה ור' יוחנן אמר לו אם לא חביבין עליך יסורים תן לי ידך ונתן לו ורפאו, וכשר' יוחנן חלה לא רפא עצמו שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ור' חנינא נתן לו ידו ורפאו, וכשר' אלעזר חלה נכנס אליו ר' יוחנן וראה שחשוך אצלו גילה ר' יוחנן את זרועו והאיר את הבית ובכה ר"א שאל אותו ר' יוחנן מדוע האם על היסורים אמר לו על היופי שלך שילך לקבורה אמר לו זה סיבה לבכות ובכו שניהם ושאל אותו ר' יוחנן אם חביבים עליו יסורים והוא אמר לו שלא ואז נתן לו ר' יוחנן את ידו ורפאו.

לרב הונא החמיצו ד' מאות חביות יין אמרו לו חבריו שאין הקב"ה עושה דין בלא דין אמר רב הונא יודעים אתם עלי משהו אמרו לו מדוע אינך נותן שכר לאריס בזמורות אמר רב הונא שהוא לא השאיר לו כלום אמרו לו אעפ"כ תן לו, ונתן, וחזר החומץ ליינן או שהתיקר החומץ כיינן.

אבא בנימין הקפיד שיתפלל סמוך למיטתו והמטה תהא בין צפון לדרום וזה סגולה לבנים ושלא תפיל אשתו.

אבא בנימין אומר שיתפלל בלא הפסק לקיר שכתוב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. המתפלל והולך ולא חכה לחבירו טורפים תפילתו וגורם לשכינה שתסתלק, ואם המתין זוכה לברכת ויהי כחול זרעך.

דף ו אם אדם היה רואה את המזיקין שסביבו אינו יכול לעמוד בכך, שהם יותר מאתנו והם סובבים לנו כחפירה סביב העץ ולכל אדם יש אלף מימינו ורבה משמאלו, הברכים עיפות והדוחק בדרשה והבגדים בלים והרגלים מוכים זה בגללם הרוצה לראותם יביא אפר דק ויפזר ליד מיטתו ויראה בבוקר סימן של כרעי תרנגולת, הרוצה לראותם יביא שלית חתול שחורה בת שחורה בכורה בת בכורה ישרפנה וישחקנה וימלא עיניו באפר ואח"כ יניחה בקנה ברזל ויחתום בחותמת שלא יגנב ויחתום פיה שלא ינזק, ורב ביבי עשה כך וניזק והתפללו עליו חבריו והוא התרפא.

אבא בנימין אמר שתפלת אדם נשמעת בביהכנ"ס שבמקום רנה שם תהא תפילה, רבינן בר רב אדא אמר בשם ר' יצחק שהקב"ה מצוי שם שכתוב אלוקים ניצב בעדת קל והשכינה באה לעשרה מתפללים וכן ג' שיושבים בדין שכינה עמהם ואפי' שנים שעוסקים בתורה שכינה עמהם שכתוב איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, ואפילו חשב על מצוה לעשותה נחשב כעשה, ואפי' א' הלומד שכינה עמו שכתוב בכל המקום אשר אזכיר את שמי ובשנים יש מעלה שהם נכתבים בספר הזכרונות ובעשרה יש מעלה ששכינה קודמת ובאה ובג' שיושבים בדין יש מעלה של תורה. עוד אמר רב אדא בשם ר' יצחק שהקב"ה מניח תפילין שכתוב נשבע ה' בזרוע עוזו ועל תפילין שבראש נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ורב חיאי בר אבין אמר שנכתב בבית אחד אשריך ישראל ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, בעוד בית כתוב כי מי גוי גדול ומי גוי גדול, בעוד בית כתוב או הנסה אלוקים, בעוד בית כתוב ולתתך עליון, **עמוד ב** וכן נכתב בתפילין של יד.

עוד אמר רבין בר רב אדא בשם ר' יצחק שמי שלא בא יום א' לביהכנ"ס הקב"ה שואל עליו ואם הלך לדבר מצוה ימחל לו אך אם הלך לדבר הרשות לא ימחל לו שהיה לו לבטוח בשם ה', ר' יוחנן אומר שכשהקב"ה לא מוצא עשרה בביהכנ"ס הוא כועס שכתוב מדוע באתי ואין איש.

ר' חלבו אומר בשם רב הונא שהקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו שכתוב בו אל המקום אשר עמד שם ואצל פנחס כתוב עמידה בתפילה, ובשעת פטירתו מספידים אי חסיד אי עניו מתלמידי אברהם אבינו, ואסור לפסוע פסיעה גסה ביציאה מתפילה אך מצוה לרוץ לתפילה שכתוב נרדפה לדעת את ה' ואפי' בשבת מצוה לרוץ ואין בזה חילול שבת, שכר השיעור הריצה אליו, ושכר השיעור של כלה הדוחק, ושכר לימוד השמעתתא הוא על ההבנה, והשכר בכית האבל הוא על השתיקה, ושכר תענית הוא הצדקה, ושכר ההספד הרמת קול בבכי, ושכר שמחת חתן הוא על דברי שבח, ואמר רב הונא שהמתפלל אחורי ביהכנ"ס ואינו מחזיר אליו את פניו נקרא רשע ואדם אחד התפלל כך ואלהיו הרג אותו, ועל המזלזל בתפילה נאמר כרם זלת לבני אדם ור' יוחנן ור"ל דרשו פסוק זה על הנצרך לבריות שפניו משתנות ככרום, ואמר רב דימי שהוא עוף שמשנתנה לכמה גונים כשזורחת עליו חמה, ור' אמי ור' אסי פירשו שעליו נאמר הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ומים שיש עליו ב' דינים.

ר' חלבו אומר בשם רב הונא שיש לזוהר בתפלת מנחה שאלהיו נענה בתפילת המנחה, והוא אמר פעמיים ענני: ענני שתרד אש, וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם, ור' יוחנן אומר שיזוהר גם בתפילת ערבית שנאמר משאת כפי מנחת ערב ור"נ בר יצחק אומר שיזוהר גם בתפלת שחרית שנאמר בקר אערך לך ואצפה.

עוד אמר ר' חלבו בשם רב הונא שמי שנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר על ה' קולות שנאמרו בשמחת חתן קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו, והמשמחו זוכה לתורה שנתנה בה' קולות וכן נחשב לו כאילו הקריב תודה שכתוב אח"כ קול אומרים הודו, וכאילו בנה חורבה א' מחורבות ירושלים.

עוד אמר ר' חלבו בשם רב הונא שירא שמים דבריו נשמעים שכתוב הכל נשמע כי את האלוקים ירא ועליו נאמר כי זה כל האדם שהכל נברא בשבילו ולהיות עמו, יקדים שלום לרגל עמו בכך ואם לא הוא כגוזלו שעל זה נאמר גזילת העני בבתיכם

דף ז ור' יוחנן אומר בשם ר' יוסי שהקב"ה מתפלל, שכתוב בית תפילתי, ותפילתו היא שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת הרחמים ולפנים משורת הדין, וכן שנינו שכשר' ישמעאל כ"ג נכנס להקטיר קטורת בקה"ק הוא ראה מראה שכינה יושב על כסא רם ונישא וביקש ישמעאל בני ברכני, וברוך ברכה זו ונענע לו בראשו, ורואים מכאן שאין ברכת הדיוט קלה.

עוד אמר ר' יוחנן בשם ר' יוסי שאין מרציץ לאדם בשעת כעסו שכתוב פני ילכו והניחותי לך. שיעברו פנים של זעם ואניח לך, ויש זעם להקב"ה רגע בכל יום שכתוב רגע באפו, וכן נאמר חובי כמעט רגע, ושיעור הרגע הוא אחד חלקי חמישים ושמונה אלף שמונה מאות שמונים ושמונה בשעה, ורק בלעם יכל לכוון שעה זו שכתוב ויודע דעת עליון, אך הקב"ה לא כעס בימים שבלעם בא לקלל וכמו שאמר ר"א שנאמר למען דעת צדקות ה' שהקב"ה אמר לישראל שידעו כמה צדקות עשיתי שלא כעסתי באותם ימים שא"כ לא היה נשאר מהם שריד ופליט, ולכן אמר בלעם מה אזעום לא זעם ה', ורגע הכעס הוא כשכרובולת התרנגול יש בה פסים לבנים ואמנם תמיד יש לבן אך כל היום יש שורות של אודם ובאותה שעה יש רק לבן וזה בשעה שהמלכים משתחווים לשמש בג' שעות ביום, ר' יהושע בן לוי רצה לקלל כך את שכינו שהיה מצערו והעמיד לפניו תרנגול אך הוא נרדם בשעה זו והבין מכך שאין לקלל משום ורחמיו על כל מעשיו.

עוד אמר ר' יוחנן בשם ר' יוסי שמוסר עצמי עדיף מהרבה מלקות שכתוב אלכה ואשובה אל אישי הראשון, ואפי' ממאה מלקות שכתוב תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה.

עוד אמר ר' יוחנן בשם ר' יוסי שמשה רבינו ביקש שתשרה שכינה על ישראל שכתוב הלא בלכתך עמנו, עוד ביקש שלא תשרה השכינה על עכו"ם שכתוב ונפלינו אני ועמך, וביקש להודיע דרכיו של הקב"ה שכתוב הודיעני נא את דרך מדוע יש צדיק ורע לו רשע וטוב לו ולהפך, ואמר הקב"ה צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק וצדיק בן רשע רע לו, רשע וטוב לו בן של צדיק רשע ורע לו שהוא בן של רשע, ומה שנאמר בנים לא יומתו על אבות זה רק כשהם לא אוחזים במעשה אבותיהם, לפי זה רשע גמור רע לו רשע שאינו גמור טוב לו צדיק גמור טוב לו צדיק שאינו גמור רע לו, ולדעת ר"מ הוא לא קיבל תשובה על ענין צדיק ורע לו, וה' אמר לו לא תוכל לראות את פני שכשרצה הקב"ה לא רצה משה ועכשיו ה' אינו רוצה להיראות לו וזה לא כר' יונתן שאומר שבגלל כי ירא מלהביט הוא קיבל שכר שפחדו לגשת אליו, וה' הראה לו קשר של תפילין.

עוד אמר ר' יוחנן בשם ר' יוסי שדבר שיצא מפי ה' אפי' על תנאי התקיים שכתוב הרף ממני ואעשה אותך לגוי גדול וכתוב על בני משה שרבו למעלה ראש ור' יוסף שנה יותר מס' ריבוא שכתוב רבו למעלה וכתוב ובני ישראל פרו וישרצו וירבו.

עמוד ב ר' יוחנן אמר בשם רשב"י אברהם אבינו הוא הראשון שקרא לה' אדון שבפסוק במה אדע נאמר שם אדנות, ודניאל

נענה בזכות אברהם שכתוב בדניאל והאר פניך על מקדשך השמש למען ה' בשם אדנות.

עוד אמר ר' יוחנן בשם רשב"י שלא היה הראשונה שהודתה שהיא אמרה הפעם אודה את ה', ואמר ר"א שהיא קראה לבנה ראובן ר"ת ראו מה בין בני לעשו שמראובן ניטלה בכורתו ליוסף ובכ"ז הוא רצה להצילו ועל עשו נאמר וישטום עשו.

רות נקרא שמה על שם דוד שיצא ממנה שריוהו לה' שירות ותשבחות והשם גורם שכתוב אשר שם שמות בארץ.

עוד אמר ר' יוחנן בשם רשב"י שתרבות רעה בביתו של אדם קשה יותר מגוג ומגוג שעל אבשלום אמר דוד ה' מה רבו צרי ולגבי למה רגשו גויים לא כתוב כך, ומה שכתוב על אבשלום מזמור לדוד ולא קינה שאחרי שה' אמר לו הנני מביא רעה מביתך חשש דוד שזה יהיה ממזר שלא ירחם עליו אך כשראה שזה אבשלום הוא אמר מזמור, וזה כאדם שהיה לו שטר חוב והיה עצוב קודם שפרעו ושמח אחר פרעונו.

עוד אמר ר' יוחנן בשם רשב"י שמותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שכתוב ושומרי תורה יתגרו במ ומה שכתוב אל תתחר במרעים היינו להיות כמותם, וכשהשעה משחקת לרשע אל יתגרה בו, שהוא זוכה אז בדין והוא רואה בצריו, או שזה בדברים שלו אך בעניני שמים יתגרה בכל אופן, או שצדיק גמור יכול להתגרות תמיד, שכתוב למה תביט בבלע רשע צדיק ממנו ומשמע שרק צדיק ממנו בולע אך לא צדיק גמור, או שפסוק זה מדובר בשעה משחקת לו.

הקובע מקום לתפילתו אויביו נופלים לפניו שכתוב ושמתי מקום ולא יוסיפו בני עוולה לענותו, ולאחר החטא נאמר שלא יוסיפו לכלותו אך עינוי יהיה.

כתוב על אלישע שיצק מים על יד אליהו ולא כתוב שלמד אצלו שגדולה שימושה של תורה יותר מלימודה, ר' יצחק אמר לר' נחמן שגם כשאינו יכול להגיע לתפילת הציבור אך עדיף להתפלל בשעת תפילת הציבור.

דף ח שכתוב ואני תפילתי לך ה' עת רצון וזה בשעה שהציבור מתפללים וכן נאמר בפסוק בעת רצון עניתך, ועוד נאמר הן קל כביר ולא ימאס, וכתוב פדה בשלום נפשי, כי ברבים היו עמדי, ור' נתן דרש שאין הקב"ה מואס בתפילת רבים שכתוב הן קל כביר לא ימאס, ומפדה בשלום לומדים שהעוסק בתורה וגמ"ח ומתפלל עם הציבור כאילו פדה לה' ובניו מבין האומות.

ר"ל אומר שמי שלא נכנס לביהכ"ס שבעירו נאמר עליו על כל שכני הרעים וגורם גלות לו ולבניו שכתוב הנני נותשם מעל אדמתם, כשאמרו לר' יוחנן שיש זקנים בבבל הוא התפלא שהרי נאמר למען ירבו ימיכם על האדמה ולא בחו"ל אך אמרו לו שהם מקדימים ומאחרים בביהכ"ס אמר ר' יוחנן א"כ זה מה שהועיל להם כמו שאמר ריב"ל לבניו תקדימו לביהכ"ס ותאחרו בו כדי שתאריכו ימים, ור' אחא בר חנינא אמר שנאמר על השוקד בבית ה' כי מוצאי מצא חיים.

רב חסדא אומר שלא יתפלל קודם שיכנס לביהכ"ס שיעור שתי פתחים.

נאמר בפסוק על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצא, לר' חנינא זה נאמר על אשה שנאמר מצא אשה מצא טוב וכמו שבא"י כשנושאים נשים היו שואלים מצא או מוצא על שם הפסוק מוצא אני מר ממות את האשה, לר' נתן נאמר לעת מצא על התורה שכתוב בה כי מוצאי מצא חיים, לר"נ בר יצחק זה נאמר על המיתה שכתוב למות תוצאות, ויש תשע מאות ושלוש מיני מיתה בגימטריא תוצאות, הקשה שבהם היא אסכרה וזה כמו הוצאת קוצים שהסתבכו בצמר או כמו הוצאת חבל שהוכנס בחור קטן, ומיתת נשיקה היא הכי קלה והיא כהוצאת שיערה מחלב, לר' יוחנן נאמר לעת מצא על הקבורה ואמר ר' חנינא שכתוב בה ישישו כי ימצאו קבר, ואמר רבה בר שילא שזה מה שאומרים שיתפללו שיהיה שלום עד העפר האחרון בקבר, למר זוטרא נאמר לעת מצא על בית הכסא ואמרו על זה בא"י שזה עדיף מהכל.

רבא אמר לרפרם שיאמר לו מהדברים היפים שאמר רב חסדא אמר לו שרב חסדא אמר שה' אוהב שערי ציון המצוינים בהלכה יותר מכל בתי מדרשות ומיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה ואמר אביי שמאז שהוא שמע את זה הוא מקפיד להתפלל דוקא במקום הלמוד, וכן נהגו ר' אמי ור' אסי בטבריה למרות שהיו שם י"ג בתי כנסיות.

ר' חייא בר אמי אמר בשם עולא שנהנה מיגיעו גדול מירא שמים שעל ירא שמים נאמר אשרי איש ירא את ה' ואילו על הנהנה מיגיע כפו נאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך גם בעוה"ז וגם בעוה"ב.

עוד אמר ר' חייא בר אמי שלעולם ידור במקום רבו שכל עוד ששמעי בן גרא חי שלמה לא התחתן עם בת פרעה, והברייתא שאומרת שלא ידור מדברת כשאנו כפוף לרבו.

רב אמי אומר שנאמר עוזבי ה' יכלו על המניח ס"ת ויוצא, ומותר לצאת בין גברא לגברא, ורב פפא הסתפק אם מותר בין פסוק לפסוק, ורב ששת סובב ראשו ולמד בעת קריאת התורה והוא אמר אני בשלי והם בשלהם.

ר' אמי אומר שלעולם ישלים אדם עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום עמוד ב שהקורא שנים מקרא ואחד תרגום מאריכין ימיו ושנותיו ואפילו את הפסוק עטרות דיבון, ר' ביבי בר אביי רצה להשלים שנים מקרא בערב י"כ אמר לו חייא בר רב מדפתי שהאוכל בתשיעי כאילו התענה חשיעי ועשירי ואי אפשר להקדים וכן לא לאחר, וכן אמר ריב"ל לבניו שיקפידו על קריאת שמו"ת, ויזהרו לשחוט ורידין כדעת ר' יהודה ויזהרו אפילו בכבוד זקן ששכח תלמודו שגם שברי לוחות חשובים שהם מונחים בארון הקודש. רבא אמר לבניו שלא יחתכו לחם על גבי היד משום סכנה או קלקול סעודה, ולא ישבו על מיטת גויה שלא ישנו בלי קר"ש או כפשוטו משום מעשה דרב פפא שגויה הושיבה אותו על מטה ורצתה להעליל עליו שהרג את בנה. ושלא יעברו אחרי ביהכ"ס בשעת תפילת הציבור ואמר אביי שאם יש פתח נוסף מותר וכן אם יש ביכ"ס נוסף מותר לעבור, וכן אם נושא משא או שהוא רץ עם תפילין עליו מותר.

ר"ע אמר שבג' דברים הוא אוהב את המדיים, שהם חותכים בשר ע"ג השולחן, והם נושקים על גב היד ויועצים בשדה, וכן כתוב אצל יעקב שקרא לרחל ולאח לשדה.

ר"ג אמר שהוא אוהב את הפרסיים בג' דברים שהם צנועים באכילה ובית הכסא ודבר אחר, ורב יוסף שנה שעליהם נאמר אני צייתי למקודשי שהם מזומנים לגיהנם.

שמואל אמר שהלכה כר"ג שזמן קר"ש עד עה"ש וע"ז שנינו שרשב"י אמר שאדם קורא קר"ש פעמיים בלילה אחד קודם עלות וא' אח"כ ויוצא בה בקר"ש של יום שיש אנשים שקמים כבר ואמר על זה רב אחא בר חנינא בשם ריב"ל שהלכה כרשב"י, ויש ברייתא נוספת שרשב"י אמר שלפעמים אדם קורא קר"ש פעמיים ביום ויצא בשל לילה ובשל יום א' קודם הנץ נקרא בשכ"כ שיש שישינים אז ואחד אחרי הנץ ויוצא בשל יום,